

ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»

ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИК ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БК 3.3 МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ
ЕКСКУРСІЙНО-КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ
В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Освітньої програми
Рівня вищої освіти
За спеціальністю
Галузі знань

ПОЧАТКОВА ОСВІТА
ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО)
013 ПОЧАТКОВА ОСВІТА
01 ОСВІТА /ПЕДАГОГІКА

Робоча програма навчальної дисципліни «Методика організації екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі» для здобувачів освітньої програми «Початкова освіта» другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта /Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта

Розробник: доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марчук О. О., викладач кафедри теорії та методик початкової освіти Максимчук Наталія Станіславівна

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та методик початкової освіти

Протокол від 28 серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри
теорії та методик початкової освіти Ольга КРАСОВСЬКА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «Початкова освіта» другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта.

Гарант освітньої програми
013 Початкова освіта Ольга КРАСОВСЬКА

Схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

Протокол від 29 серпня 2023 року № 1

Голова навчально-методичної комісії Інна СОЙКО

Марчук О.О. 2023

© Приватний вищий навчальний заклад
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»,
2023

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3/3 Загальна кількість годин (денна/заочна форми навчання) – 90/90 год. Кількість змістових модулів – 2	Галузь знань 01 Освіта /Педагогіка Спеціальність 013 Початкова освіта Освітня програма «Початкова освіта» Рівень вищої освіти другий (магістерський)	Вибірковий освітній компонент	
		Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Семестр	
		3-й	3-й
		Лекції	
		10 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		10 год.	6 год.
		Лабораторні	
		10 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		60 год.	72 год.
Вид контролю: екзамен (3 сем.)			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: «Методика організації екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі» як навчальна дисципліна передбачає засвоєння майбутніми фахівцями професійної компетентності щодо організації і проведення екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі.

Завдання: оволодіння майбутніми вчителями початкової школи системою знань про особливості організації екскурсійно-краєзнавчої роботи; методи дослідження природи, історії, культури, економіки рідного краю з метою використання краєзнавчого матеріалу на уроках в початковій школи та під час організації позакласної туристично-краєзнавчої роботи; формування навичок організації екскурсійно-краєзнавчої роботи в школі, організації та проведення туристичних походів, експедицій та екскурсій із молодшими школярами, організації роботи шкільних краєзнавчих музеїв, участі у різноманітних туристичних і краєзнавчих заходах.

Перелік знань, умінь і навичок, які формуються у студентів під час лекційних, практичних та лабораторних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Методика організації екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі»:

- майбутні вчителі початкової школи повинні **знати**:
- сутність та педагогічне значення шкільної екскурсійно-краєзнавчої роботи;
- історію розвитку краєзнавчого руху в Україні;
- методику краєзнавчого вивчення та дослідження своєї місцевості;
- основні форми та методи вивчення рідного краю;
- методи та прийоми впровадження краєзнавчого принципу у початковій школі;
- зміст та форми позакласної екскурсійно-краєзнавчої діяльності;
- зміст експозиції відділів природи та і господарства шкільних краєзнавчих куточків та музеїв.

Майбутні вчителі початкової школи повинні **вміти**:

- проводити екскурсійно-краєзнавчі дослідження своєї місцевості;
- розробляти зміст та методику проведення краєзнавчих подорожей та екскурсій;
- складати типовий план шкільної екскурсійно-краєзнавчої роботи;
- складати план вивчення географії рідного краю;
- складати краєзнавчу бібліографію;
- розробляти річний план роботи шкільного туристично-краєзнавчого гуртка;
- складати положення та розробляти сценарії туристично-краєзнавчих заходів – екскурсій, походів, вечорів, олімпіад тощо.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЕКСКУРСІЙНО-КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 1. Зміст екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі.

Предмет, мета і завдання курсу «Методика організації екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі». Завдання, принципи та функції екскурсійно-краєзнавчої роботи. Основні методи краєзнавчих досліджень. Основні форми екскурсійно-краєзнавчої роботи та методика їх організації і проведення.

Література: Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 25, 26. Допоміжна: 1, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

Тема 2. Історія шкільного краєзнавства в Україні.

Періодизація національного краєзнавства. Перші краєзнавчі відомості стародавніх людей. Видатні постаті українського краєзнавства. Зародження шкільного краєзнавства в Україні. Становлення і розвиток шкільного краєзнавства у ХХ столітті. Відродження краєзнавства в системі шкільної освіти у період незалежності України. Роль молодіжних товариств у розвитку краєзнавства та туризму в Україні.

Література: Основна: 1, 6, 10, 13, 19, 20, 22, 23, 24, 27, 28. Допоміжна: 1, 4, 5, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19.

Тема 3. Туристична карта: мета створення, зміст легенди туристичної карти.

Зародження туристичної картографії. Поняття «масштаб», «карта». Класифікація туристичних карт. Зміст легенди туристичної карти.

Література: Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 25, 26. Допоміжна: 4, 8, 9, 10, 12, 13, 14.

Тема 4. Організація і методика проведення краєзнавчих екскурсій.

Зміст, ознаки і функції краєзнавчої екскурсії. Класифікація і тематика екскурсій. Методика організації і проведення краєзнавчих екскурсій для школярів різних вікових категорій.

Література: Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 11, 12, 15, 16, 17, 21, 26. Допоміжна: 1, 2, 3, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

Тема 5. Фортеці, замки і монастирі як краєзнавчо-туристичні об'єкти.

Стан краєзнавчої вивченості замків і фортець України. Класифікація оборонних споруд. Законодавство України про охорону культурної спадщини. Характеристика видатних пам'яток фортифікаційного зодчества Рівненщини.

Література: Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 9, 11, 13, 18, 19, 20, 24, 26, 28. Допоміжна: 1, 4, 9, 10, 12, 13, 14.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНО-КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тема 6. Шкільні краєзнавчі музеї.

Музей як провідна форма позакласної роботи. Види музеїв. Положення про створення музею при закладі загальної середньої освіти. Основні принципи організації та діяльності музею. Комплектування фондів. Фондова робота. Підготовка й проведення екскурсій у шкільному музеї.

Література: Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 25, 26. Допоміжна: 1, 2, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17.

Тема 7. Стаціонарні форми краєзнавчої роботи. Краєзнавчий гурток в школі.

Організація краєзнавчих вечорів в школі. Проведення краєзнавчих конференцій. Краєзнавчі вікторини та ігри. Краєзнавчий гурток в школі.

Література: Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 25, 26. Допоміжна: 2, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17.

Тема 8. Педагогічні аспекти туристично-краєзнавчої діяльності в школах та позашкільних закладах.

Проблеми туристсько-краєзнавчої роботи в закладах загальної середньої освіти. Шляхи вирішення проблем туристсько-краєзнавчої роботи на рівні ЗЗСО. Історія розвитку позашкільної краєзнавчої роботи в Україні. Позашкільні навчально-виховні заклади. Краєзнавча робота позашкільних закладів.

Література: Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 25, 26. Допоміжна: 2, 4, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17.

Тема 9. Проведення походів та масових шкільних туристсько-краєзнавчих заходів.

Походи як одна з найважливіших форм туристичної діяльності. Види походів. Методика організації туристських походів вихідного дня. Організація і проведення багатоденних туристських походів. Організація та проведення масових туристсько-краєзнавчих заходів з учнями. Туристичний похід-зліт і туристичні змагання. Вивчення Положень та Умов проведення зльотів, змагань тощо. Організаційно-методична робота у таборі праці і відпочинку школярів.

Література: Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 25, 26. Допоміжна: 1, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 17.

Тема 10. Навчальна стежка.

Види стежок – комплексні й тематичні. Етапи створення та облаштування навчальної стежки. Організація і проведення екскурсійної роботи на краєзнавчо-екологічній стежці. Документація й правове узгодження організаційних питань створення стежки. Облаштування майданчиків для спостереження та рекреаційних зон. Просвітницька та виховна робота на стежці.

Література: Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 25, 26. Допоміжна: 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 17.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьо- го	у тому числі					усьо- го	у тому числі				
		л	пр	лб	с.р.	інд		л	пр	лб	с.р.	інд
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЕКСКУРСІЙНО-КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ												
Тема 1. Зміст екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі	10	2	–	2	6	–	9	2	–	–	7	–
Тема 2. Історія шкільного краєзнавства в Україні	8	–	2	–	6	–	9	–	2	–	7	–
Тема 3. Туристична карта: мета створення, зміст легенди туристичної карти	8	–	2	–	6	–	7	–	–	–	7	–
Тема 4. Організація і методика проведення краєзнавчих екскурсій	10	2	–	2	6	–	11	2	–	2	7	–
Тема 5. Фортеці, замки і монастирі як краєзнавчо-туристичні об'єкти	8	–	2	–	6	–	7	–	–	–	7	–
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНО-КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ												
Тема 6. Шкільні краєзнавчі музеї	10	2	–	2	6	–	9	–	–	2	7	–
Тема 7. Стаціонарні форми краєзнавчої роботи. Краєзнавчий гурток в школі	10	2	–	2	6	–	9	2	–	–	7	–
Тема 8. Педагогічні аспекти туристично-краєзнавчої діяльності в школах та позашкільних закладах	8	–	2	–	6	–	9	–	2	–	7	–
Тема 9. Проведення походів та масових шкільних туристсько-краєзнавчих заходів	10	2	–	2	6	–	9	–	–	2	7	–
Тема 10. Навчальна стежка	8	–	2	–	6	–	11	–	2	–	9	–
Усього годин	90	10	10	10	60	–	90	6	6	6	72	–

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 2. Історія шкільного краєзнавства в Україні	2/2
2.	Тема 3. Туристична карта: мета створення, зміст легенди туристичної карти	2
3.	Тема 5. Фортеці, замки і монастирі як краєзнавчо-туристичні об'єкти	2
4.	Тема 8. Педагогічні аспекти туристично-краєзнавчої діяльності в школах та позашкільних закладах	2/2
5.	Тема 10. Навчальна стежка	2/2
	Разом	10/6 год.

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Зміст екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі	2
2.	Тема 4. Організація і методика проведення краєзнавчих екскурсій	2/2
3.	Тема 6. Шкільні краєзнавчі музеї	2/2
4.	Тема 7. Стаціонарні форми краєзнавчої роботи. Краєзнавчий гурток в школі	2
5.	Тема 9. Проведення походів та масових шкільних туристсько-краєзнавчих заходів	2/2
	Разом	10/6 год.

6. Самостійна робота

№	Тема (кількість годин)	Завдання	К-сть годин (денна /заочна)
1.	Тема 1. Зміст екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі	Підготувати презентацію «Форми екскурсійно-краєзнавчої роботи». Підготувати есе «Роль екскурсійно-краєзнавчої роботи для розвитку молодших школярів».	6/7 год.
2.	Тема 2. Історія шкільного краєзнавства в Україні	Підготувати презентацію «Впровадження інноваційних технологій навчання в екскурсійно-краєзнавчу роботу». Підготувати життєпис одного із видатних діячів українського краєзнавства.	6/7 год.
3.	Тема 3. Туристична карта: мета створення, зміст легенди туристичної карти	Розробити екскурсійний маршрут одним із районів області, де Ви проживаєте. Підготувати повідомлення «Історія становлення спеціальної туристичної картографії».	6/7 год.
4.	Тема 4. Організація і методика проведення краєзнавчих екскурсій	Розробити конспект краєзнавчої екскурсії. Створити «Портфель екскурсовода».	6/7 год.
5.	Тема 5. Фортеці, замки і монастирі як краєзнавчо-туристичні об'єкти	Підготувати презентацію «Видатні пам'ятки Вашого рідного краю». Скласти картотеку літератури про оборонні споруди України.	6/7 год.
6.	Тема 6. Шкільні краєзнавчі музеї	Скласти перелік експонатів шкільного краєзнавчого музею. Розробити експозиційно-просвітницький захід (екскурсію, лекцію, свято, тематичний вечір) на базі шкільного краєзнавчого музею.	6/7 год.
7.	Тема 7. Стаціонарні форми краєзнавчої роботи. Краєзнавчий гурток в школі	Скласти краєзнавчу вікторину для учнів початкової школи. Скласти календарний план роботи краєзнавчого гуртка.	6/7 год.
8.	Тема 8. Педагогічні аспекти туристично-краєзнавчої діяльності в школах та позашкільних закладах	Підготувати повідомлення «Історія розвитку позашкільної краєзнавчої роботи в Україні». Підготувати повідомлення «Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді».	6/7 год.

9.	Тема 9. Проведення походів та масових шкільних туристсько-краєзнавчих заходів	Розробити маршрут походу вихідного дня, визначити мету походу та важливі природні й історико-культурні об'єкти. Розробити сценарій краєзнавчого вечора.	6/7 год.
10.	Тема 10. Навчальна стежка	Скласти паспорт навчальної стежки. Розробити ескізи інформаційних щитів та плакатів навчальної стежки.	6/9 год.
Всього:			60 / 72 год.

7. Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЕКСКУРСІЙНО-КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ				
Тема 1. Зміст екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу	Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація «Форми екскурсійно-краєзнавчої роботи», есе «Роль екскурсійно-краєзнавчої роботи для розвитку молодших школярів».	Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 25, 26. Допоміжна: 1, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.	6
Тема 2. Історія шкільного краєзнавства в Україні	Підготовка до практичного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу	Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація «Впровадження інноваційних технологій навчання в екскурсійно-краєзнавчу роботу», життєпис одного із видатних діячів українського краєзнавства.	Основна: 1, 6, 10, 13, 19, 20, 22, 23, 24, 27, 28. Допоміжна: 1, 4, 5, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19.	6
Тема 3. Туристична карта: мета створення, зміст легенди туристичної карти	Підготовка до практичного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу	Експрес опитування, складання термінологічного словника, екскурсійний маршрут одним із районів області, де Ви проживаєте, повідомлення «Історія становлення спеціальної туристичної картографії».	Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 25, 26. Допоміжна: 4, 8, 9, 10, 12, 13, 14.	6
Тема 4. Організація і методика проведення краєзнавчих екскурсій	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу	Експрес опитування, складання термінологічного словника, конспект краєзнавчої екскурсії, «Портфель екскурсовода».	Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 11, 12, 15, 16, 17, 21, 26. Допоміжна: 1, 2, 3, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.	6
Тема 5. Фортеці, замки і монастирі як краєзнавчо-	Підготовка до практичного заняття,	Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація «Видатні пам'ятки	Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 9, 11, 13, 18, 19, 20,	6

туристичні об'єкти	опрацювання теоретичного матеріалу	Вашого рідного краю», картотека літератури про оборонні споруди України.	24, 26, 28. Допоміжна: 1, 4, 9, 10, 12, 13, 14.	
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНО-КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ				
Тема 6. Шкільні краєзнавчі музеї	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу	Експрес опитування, складання термінологічного словника, перелік експонатів шкільного краєзнавчого музею, експозиційно-просвітницький захід (екскурсію, лекцію, свято, тематичний вечір) на базі шкільного краєзнавчого музею.	Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 25, 26. Допоміжна: 1, 2, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17.	6
Тема 7. Стаціонарні форми краєзнавчої роботи. Краєзнавчий гурток в школі	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу	Експрес опитування, складання термінологічного словника, краєзнавча вікторина для учнів початкової школи, календарний план роботи краєзнавчого гуртка.	Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 25, 26. Допоміжна: 2, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17.	6
Тема 8. Педагогічні аспекти туристично-краєзнавчої діяльності в школах та позашкільних закладах	Підготовка до практичного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу	Експрес опитування, складання термінологічного словника, повідомлення «Історія розвитку позашкільної краєзнавчої роботи в Україні», повідомлення «Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді».	Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 25, 26. Допоміжна: 2, 4, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17.	6
Тема 9. Проведення походів та масових шкільних туристсько-краєзнавчих заходів	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу	Експрес опитування, складання термінологічного словника, маршрут походу вихідного дня з визначеною метою походу та важливими природними й історико-культурними об'єктами, сценарій краєзнавчого вечора.	Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 25, 26. Допоміжна: 1, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 17.	6
Тема 10. Навчальна стежка	Підготовка до практичного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу	Експрес опитування, складання термінологічного словника, паспорт навчальної стежки, ескізи інформаційних щитів та плакатів навчальної стежки.	Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 25, 26. Допоміжна: 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 17.	6

Індивідуальні завдання

Тема 1. Зміст екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі. Скласти картотеку краєзнавчої літератури для початкової школи.

Тема 2. Історія шкільного краєзнавства в Україні. Підготувати повідомлення: «Основні етапи розвитку краєзнавства в Україні».

Тема 3. Туристична карта: мета створення, зміст легенди туристичної карти. Підготувати повідомлення «Туристична карта та основні елементи її інформаційного наповнення».

Тема 4. Організація і методика проведення краєзнавчих екскурсій. Підготувати повідомлення: «Вимоги до проведення краєзнавчих екскурсій».

Тема 5. Фортеці, замки і монастирі як краєзнавчо-туристичні об'єкти. Підготувати презентацію «Найвідоміші замки України».

Тема 6. Шкільні краєзнавчі музеї. Підготувати есе «Роль шкільних краєзнавчих музеїв в освітньому процесі початкової школи».

Тема 7. Стаціонарні форми краєзнавчої роботи. Краєзнавчий гурток в школі. Підготувати конспект краєзнавчого квесту.

Тема 8. Педагогічні аспекти туристично-краєзнавчої діяльності в школах та позашкільних закладах. Підготувати есе «Проблеми екскурсійно-краєзнавчої роботи у ЗЗСО».

Тема 9. Проведення походів та масових шкільних туристсько-краєзнавчих заходів. Створити краєзнавчу стінгазету про рідний край.

Тема 10. Навчальна стежка. Підготувати повідомлення «Значення навчальної стежки для розвитку молодших школярів».

8. Методи навчання

I. Організація, самоорганізація та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

- за джерелом передання і сприймання навчальної інформації: словесні (розповідь, бесіда, лекція, пояснення, інструктаж) і практичні (вправи, алгоритмізація, практична робота);

- за ступенем самостійності мислення студентів: репродуктивні і творчі методи;

- за логікою передання і сприймання навчальної інформації: індуктивні (узагальнення), дедуктивні(конкретизація), аналітичні, синтетичні – навчальний аналіз, синтез, установлення причинно-наслідкових зв'язків;

- за ступенем керівництва навчальною роботою студентів: самостійна робота студентів, робота з книгою.

II. Стимулювання та мотивація навчально-пізнавальної діяльності.

Дидактичні (ділові, ситуативно-рольові та ін.) ігри, навчальні дискусії, інтерактивні методи навчання.

III. Контроль і самоконтроль, аналіз та оцінювання результатів навчання.

Індивідуальне і фронтальне опитування, письмові контрольні роботи.

9. Методи контролю

- Поточне тестування.
- Перевірка завдань самостійної роботи.
- Перевірка індивідуальної роботи.
- Поточний контроль.
- Семестрова форма контролю.

10. Питання гарантованого рівня знань

1. Предмет, мета і завдання курсу «Методика організації екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі».
2. Зміст екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі.
3. Завдання, принципи та функції екскурсійно-краєзнавчої роботи.
4. Основні методи краєзнавчих досліджень.
5. Основні форми екскурсійно-краєзнавчої роботи та методика їх організації і проведення.
6. Історія шкільного краєзнавства в Україні.
7. Періодизація національного краєзнавства.
8. Перші краєзнавчі відомості стародавніх людей.
9. Видатні постаті українського краєзнавства.
10. Зародження шкільного краєзнавства в Україні.
11. Становлення і розвиток шкільного краєзнавства у ХХ столітті.
12. Відродження краєзнавства в системі шкільної освіти у період незалежності України.
13. Роль молодіжних товариств у розвитку краєзнавства та туризму в Україні.
14. Зародження туристичної картографії.
15. Поняття «масштаб», «карта».
16. Класифікація туристичних карт.
17. Зміст легенди туристичної карти.
18. Зміст, ознаки і функції краєзнавчої екскурсії.
19. Класифікація і тематика екскурсій.
20. Методика підготовки екскурсійної програми, вибір об'єктів, створення маршруту екскурсії.
21. Методика організації і проведення краєзнавчих екскурсій для школярів різних вікових категорій.
22. Фортеці, замки і монастирі як краєзнавчо-туристичні об'єкти.
23. Стан краєзнавчої вивченості замків і фортець України.
24. Класифікація оборонних споруд.
25. Законодавство України про охорону культурної спадщини.
26. Характеристика видатних пам'яток фортифікаційного зодчества Рівненщини.
27. Музей як провідна форма позакласної роботи.
28. Види музеїв, їх характеристика.
29. Положення про створення музею при закладі загальної середньої освіти.
30. Основні принципи організації та діяльності шкільного краєзнавчого музею.
31. Методика комплектування фондів.

32. Фондова й експозиційна робота.
33. Організація лекцій, вечорів, свят на базі шкільного краєзнавчого музею.
34. Підготовка й проведення екскурсій у шкільному музеї.
35. Характеристика стаціонарних форм краєзнавчої роботи.
36. Організація краєзнавчих вечорів у початковій школі.
37. Методика проведення краєзнавчих конференцій.
38. Методика проведення краєзнавчих вікторин та ігор.
39. Краєзнавчий гурток у початковій школі.
40. Педагогічні аспекти туристично-краєзнавчої діяльності в школах та позашкільних закладах.
41. Проблеми туристсько-краєзнавчої роботи в закладах загальної середньої освіти.
42. Шляхи вирішення проблем туристсько-краєзнавчої роботи на рівні ЗЗСО.
43. Історія розвитку позашкільної краєзнавчої роботи в Україні.
44. Позашкільні навчально-виховні заклади.
45. Краєзнавча робота позашкільних закладів.
46. Організація та проведення масових туристсько-краєзнавчих заходів з учнями.
47. Походи як одна з найважливіших форм туристичної діяльності.
48. Види походів, їх характеристика.
49. Методика організації туристських походів вихідного дня.
50. Організація і проведення багатоденних туристських походів.
51. Туристичний похід-зліт і туристичні змагання.
52. Вивчення Положень та Умов проведення зльотів, змагань, конференцій тощо.
53. Організаційно-методична робота у таборі праці і відпочинку школярів.
54. Навчальна стежка.
55. Види стежок – комплексні й тематичні.
56. Етапи створення та облаштування навчальної стежки.
57. Організація і проведення екскурсійної роботи на краєзнавчо-екологічній стежці.
58. Документація й правове узгодження організаційних питань створення стежки.
59. Облаштування майданчиків для спостереження та рекреаційних зон.
60. Просвітницька та виховна робота на стежці.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40	100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності,	відмінно

		глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	добре
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабке їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	задовільно
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Студент повністю не знає програмного	незадовільно

		матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань	з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Опорний конспект лекцій.
2. Навчально-методичні посібники у локальній мережі університету.
3. Матеріали для самостійного опрацювання.
4. Методичні рекомендації для самостійної роботи.
5. Тестові завдання.
6. Мультимедійні презентації.

13. Рекомендована література

Базова

1. Брижак Н.Ю. Краєзнавча та туристична робота. Курс лекцій для студентів педагогічного факультету, які навчаються на спеціальності «Початкова освіта» : Мукачево: МДУ, 2012. 116 с.
2. Галасюк С. С., Нездоймінов С. Г. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності : навчальний посібник. Херсон : ОЛДІ ПЛЮС, 2016. 248 с.
3. Грицай Н.Б. Методика підготовки та проведення екскурсій з біології : навчально-методичний посібник. Рівне: О. Зень, 2016. 232 с.
4. Дудорова Л. Ю., Романенко В.В. Організація краєзнавчо-туристичної діяльності. Курс лекцій. Навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2009. 116 с.
5. Заставецька Л. Б. Організація краєзнавчо-туристичної роботи в школі: курс лекцій. Тернопіль: Видавничий центр ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2011. 104 с.
6. Зеленська Л.І., Троценко О.В. Практикум із туристично-краєзнавчої роботи з географії. Д.: РВВ ДНУ, 1012. 80 с.
7. Колотуха О.В. Ресурсний потенціал дитячо-юнацького туризму в Україні. К.: Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді, 2005. 116 с.
8. Колотуха О.В., Онищенко Є.В. Навчально-методичний комплекс курсу «Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи». Кропивницький: ФОП Піскова М.А., 2016. 32 с.
9. Колотуха О.В., Щербатюк Н.І. Організація краєзнавчо-туристської діяльності. Навч. посібник. Кіровоград: ПП. Центр оперативної поліграфії Авангард», 2012. 186 с.
10. Королько А. Основи шкільного краєзнавства. Івано-Франківськ, 2019. 78 с.
11. Костиця М., Обозний В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота: Навч. посібник. К.: Вища школа 1995. 223 с.
12. Кравець Н.В. Краєзнавча робота в контексті навчально-виховної діяльності сучасного закладу освіти: методичний посібник. Дубно, 2016. 156 с.
13. Кузьма-Качур М.І., Горват М.В. Основи краєзнавства: навч.-метод. посібник. Київ : Ліра – К, 2016. 315 с.

14. Луцький Я. В., Косило М. Ю. Туристично-краєзнавча робота в школі. Івано-Франківськ : ЛІК, 1994. 80 с.
15. Навчальні екскурсії для молодших школярів. К.: Шкільний світ, 2007. 128с.
16. Організація екскурсійної та туристичної роботи з учнівською молоддю : навч.-метод. посіб. / уклад.: Є.І. Коваленко. Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. Ніжин, 2008. 65 с.
17. Організація екскурсійної діяльності : навчально методичний посібник для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 «Туризм» / уклад. Н. В. Аксьонова. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 248 с.
18. Пангелов Б.П. Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей. Київ : «Академвидав», 2010. 248 с.
19. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство. Навчальний посібник. К. : Альтепрес, 2003. 352 с.
20. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство: Навч. посібник. / За ред. проф. Ф.Д. Заставного. К.: Знання, 2008. 575 с.
21. Покоłodна М. М. Організація екскурсійної діяльності: підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 180 с.
22. Попов М.М. Організація шкільного туризму. Ч.1. Вип.7: Навч.-метод. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Х.: Основа, 2012. 111 с.
23. Попов М.М. Організація шкільного туризму. Ч.2. Вип.8: Навч.-метод. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Х.: Основа, 2012. 111 с.
24. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство: навч. посібник для студентів ВНЗ. К.: Кондор, 2011. 338 с.
25. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі. Івано-Франківськ, 2002. 110 с.
26. Шарий В.П. Теорія і методика туристичної та краєзнавчої роботи: Навчальний посібник для студентів ВНЗ фізичного виховання і спорту. Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет, 2010. 297 с.
27. Шкільне краєзнавство: навчальний посібник / В.С. Прокопчук; наук. ред. П.Т.Тронько. К. : Кам'янець-Подільський: Кондор, 2010. 240 с.
28. Шумілова І.Ф. Педагогічне краєзнавство : навчальний посібник. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. 330 с.

Допоміжна

1. Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О. Екскурсовознавство і музеєзнавство: Навчальний посібник. К.: Альтепрес, 2012. 444 с.
2. Брижак Н.Ю. Методика гурткової та клубної роботи в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах : навчальний посібник. Київ: Логос, 2017. 126 с.
3. Вагеннік О.М. Організація та особливості проведення експедицій з етнографічного краєзнавства. Методичні рекомендації. Запоріжжя: КЗ «Центр туризму» ЗОР, 2019. 56 с.
4. Верес К.О. Туристичне краєзнавство: конспект лекцій для студентів напряму підготовки 6.140103 «Туризм» денної форми навчання. К.: НУХТ, 2015. 114 с.
5. Дем'янчук Г.С., Дем'янчук Б.Г., Дем'янчук А.Г. Українське краєзнавство: сторінки історії. К.: Просвіта, 2006. 296 с.

6. Дідух Я. П., Єрмоленко В. М., Крижанівський О. Т. та ін. Екологічна стежка (методика, організація, характеристика модельної стежки «Лісники». К.: Фітосоціоцентр, 2000. 88 с.
7. Долганова Н.Л., Кучеренко Н.Л. Організація діяльності керівника гуртка: навчальний посібник: Кривий ріг, 2020. 45 с.
8. Історія екскурсійної діяльності в Україні: Навч.посіб. для студ. вищ. навч. заклад/ В.К.Федорченко, О.М.Костюкова, Т.А.Дьорова, М.М.Олексійко. К.: Кондор, 2004. 166с.
9. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні : Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Чернівці: Книги-XXI, 2003. 300 с.
10. Маланюк Т.З. Краєзнавство і туризм : навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2010. 205 с.
11. Маланюк Т.З. Патріотичне виховання учнів основної школи засобами туристсько-краєзнавчої роботи : монографія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2017. 304 с.
12. Маланюк Т.З. Туристичне краєзнавство : курс лекцій. Івано-Франківськ : ПНУ, 2013. 132 с.
13. Основи краєзнавства : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. О.П. Реєнта. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. 332 с.
14. Покоłodна М.М., Божко Л.Д. Туристичне краєзнавство: навчальний посібник. Х. : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. 310 с.
15. Тронько П.Т. Краєзнавство у відродженні духовності та культури: Досвід. Проблеми. Перспективи/ НАН України. Ін-т історії України. Всеукр. спілка краєзнавців. К.: Рідний край, 1994. 108 с.
16. Тронько П.Т. Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття (досвід, проблеми, перспективи). Київ., 2000. 270 с.
17. Тумаш А.В. Виховний потенціал гурткової роботи: навчально-методичний посібник. Коростень, 2019. 32 с.
18. Українське краєзнавство: сторінки історії та історія культури : С.М. Домбровська, О.В. Поступна, О.В. Степанко. Харків : Видавництво ХНАДУ, 2019. 338 с.
19. Уривалкін О.М. Історичне краєзнавство: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. К.: КНТ, 2008. 296 с.

14 Інформаційні ресурси

1. Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді. URL : <https://patriotua.org/>
2. Комунальний заклад "Рівненський обласний центр національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства учнівської молоді" Рівненської обласної ради. URL : <http://rivnepatrioticcenter.org.ua/>
3. Рівненський обласний краєзнавчий музей. URL : <http://museum.rv.gov.ua/>
4. Національна спілка краєзнавців України. URL : https://nsku.org.ua/?page_id=5603
5. Відділ краєзнавства та наукових досліджень учнів. URL : <https://patriotua.org/viddil-kraieznavstva/>

6. Київський центр дитячо-юнацького туризму, краєзнавства та військово-патріотичного виховання. URL : <http://www.uacenter.info/>
7. Нова українська школа. URL : <http://nus.org.ua/>
8. Педрада. Портал освітян України. URL : <http://pedrada.com.ua>
9. Шкільний портал «Острів знань». URL : <http://ostriv.in.ua>
10. Освіта-UA. URL : <http://osvita-ua.net>
11. Методичний портал. URL : <http://metodportal.net/>
12. Вчитель вчителю, учням та батькам. URL : <http://teacher.at.ua>
13. Портал вчителів початкових класів «Урок». URL : <http://www.yrok.net.ua/>
14. Портал Всеосвіта. URL : <http://vseosvita.ua>
15. Освітній проект «На урок». URL : <http://naurok.com.ua>
16. Платформа онлайн-освіти Prometheus. URL : <https://prometheus.org.ua>
17. Студія онлайн-освіти EdEra. URL : <https://www.ed-era.com>
18. Віртуальні бібліотеки, е-каталоги та довідники е-ресурсів. URL : http://intellect-invest.org.ua/educ_resources_virtual_libraries/